

Zanaty Krisztina

Sikeres gazdasági felzárkózás csak bérfelzárkózás mellett érhető el

A fenntartható gazdasági felzárkózás és az életszínvonal emelése minden ország alapvető célkitűzése. Az évtizedeken átnyúló sikeres felzárkózás azonban ritka jelenség. Nemzetközi tapasztalatok is alátámasztják, hogy a sikeres felzárkózási időszakok a bérszínvonal nagymértékű növekedése mellett következtek be. A bérek emelkedése versenyképességi tényező, hiszen alapvető a képzett munkaerő megtartásában és ösztönzésében. Az elmúlt évtizedben a hazai bérfelzárkózás megindult, azonban ennek – egyensúlyt megőrző – fenntartása kiemelt fontosságú.

A sikeres felzárkózási időszakok jellemzője a reálbérek emelkedése

Versenyképességi tényező a bérfelzárkózás. Az elérhető magasabb jövedelem az egyik legerősebb ösztönző erő a tanulás, önképzés, a saját humán tőkénkbe való befektetés érdekében, ami pedig a későbbi teljesítményünket, termelékenységünket növeli. De még inkább felértékelődik a bérfelzárkózás a globálisan egységesülő munkaerőpiacon a képzett munkaerőért folytatott versenyben, ugyanis megtartani, illetve bevonzani a munkavállalókat csak versenyképes bérekkel lehet. A munkaerő külföldről történő hazavonzása vonatkozhat a külföldre távozott hazai munkaerőre és a növekvő számú, jól képzett, nem helyhez kötött online munkát végző „digitális nomádokra” is. Mindezek felül a magas reálbérdinamika azáltal is támogatja a gazdasági növekedést, hogy erősíti a belső keresletet. Végül pedig biztosítja azt, aminek érdekében a többlet erőfeszítést vállalták az egyének, a családok és vállalatok, a magasabb életszínvonalat.

A nemzetközi tapasztalat azt mutatja, hogy a sikeres felzárkózási időszakok a bérszínvonal nagymértékű növekedése mellett következtek be. A kelet-ázsiai „kis tigrisek” felemelkedése, a japán növekedési csoda vagy a számos európai felzárkózási sikertörténet hasznos tapasztalattal szolgálhat a felzárkózási időszakok elemzésekor. A reálbérek átlagosan 4,3 százalékkal emelkedtek évente a sikeresen felzárkózó országok körében (1. táblázat).

1. táblázat: Sikeres növekedési időszakok jellemzői

Ország	Időszak kezdete	Időszak vége	GDP/fő átlagos növekedése (%)	Időszak eleji relatív fejlettség USA-hoz képest (%)	Időszak végi relatív fejlettség USA-hoz képest (%)	Magas növekedés időhossza (év)	Éves átlagos reálbér-növekedés (%)
Dél-Korea	1981	2007	7,1	18	61	26	5,7*
Tajvan	1969	1997	6,9	19	67	28	5,8 (1980 – 1997)
Lengyelország	1992	2011	5,9	21	46	19	3,1
Japán	1951	1996	5,7	18	81	45	3,7 (1960 – 1996)
Ausztria	1954	1973	4,9	41	61	19	3,6 (1960 – 1973)
Finnország	1994	2011	3,9	57	82	17	2,5
Belgium	1951	1974	3,8	55	75	23	5,5 (1960 – 1974)
Átlag			5,5	33	68	25	4,3

Megjegyzés: Vásárlóerő-paritáson számított egy főre jutó GDP-ben mérve.

*Az adat a reál munkaerőköltségre vonatkozik.

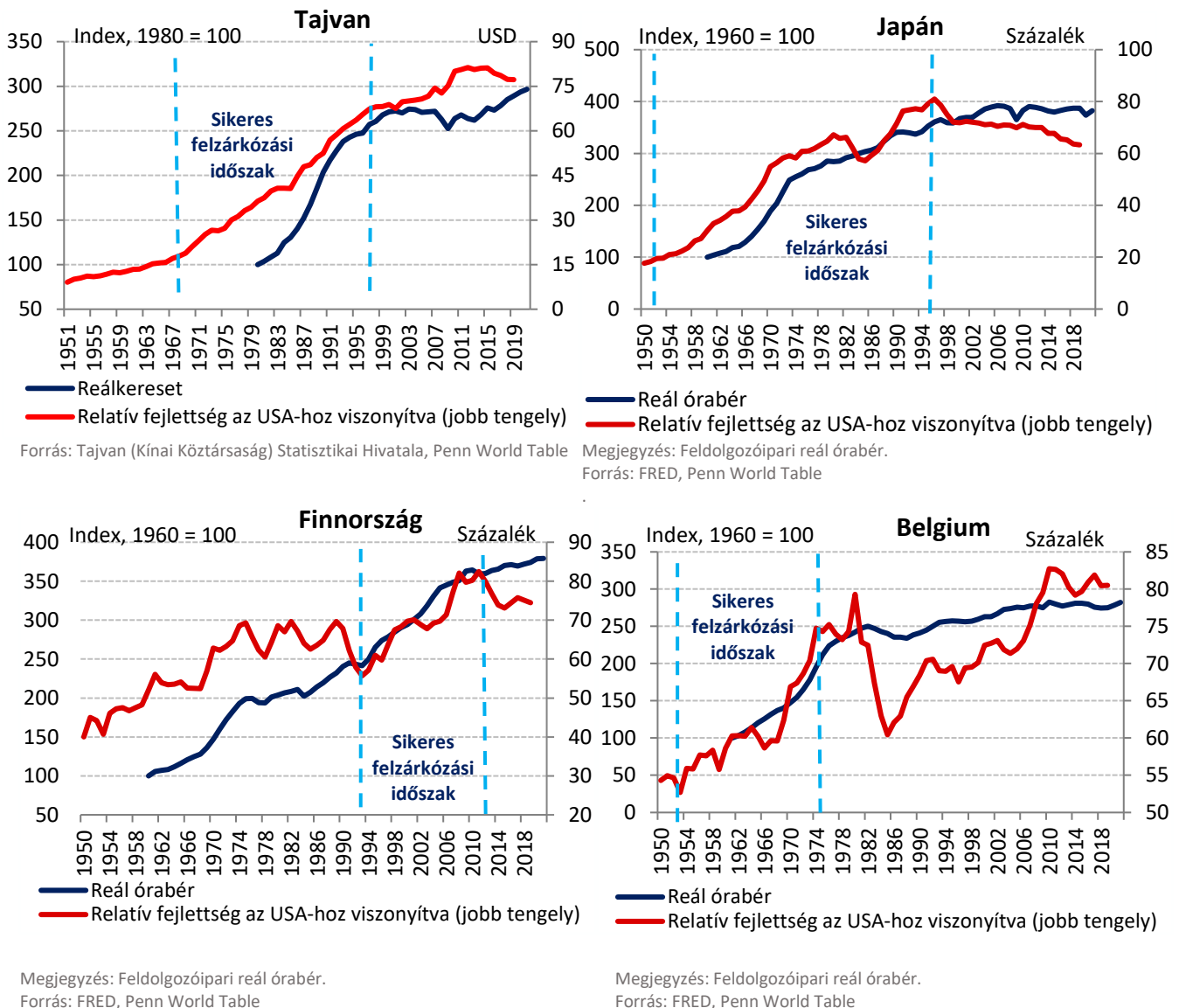
Forrás: Penn World Table, FRED

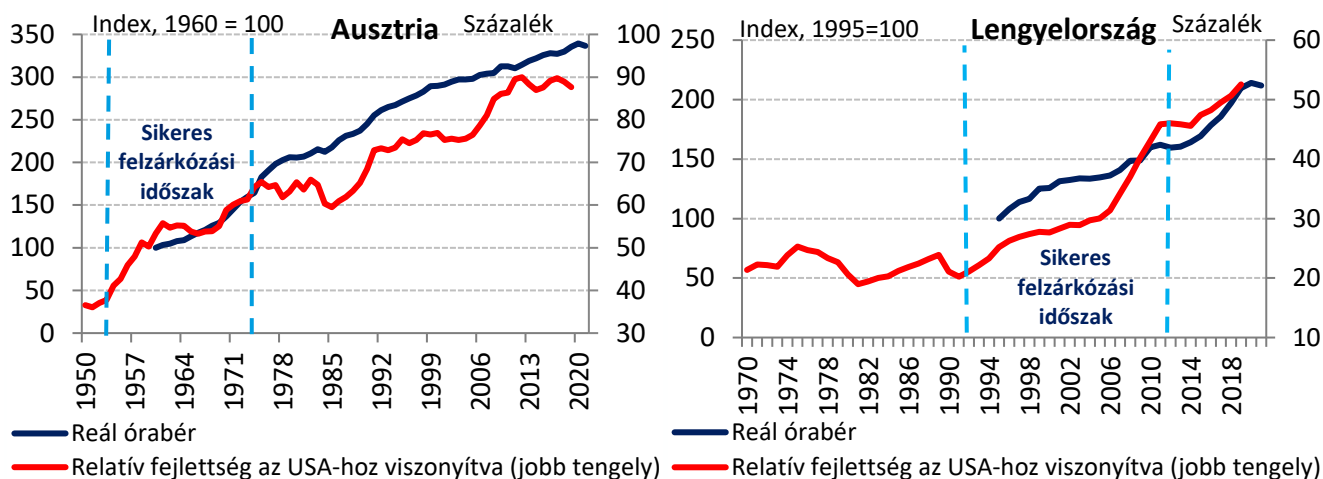
A kelet-ázsiai országok fejlettségi ugrása érdemi bérfelzárkózással járt. Tajvan egyike volt azoknak, akik a második világháborút követően rendkívül gyorsan az iparilag fejlett országok sorába léptek. 1969 és 1997 között a térség USA-hoz viszonyított relatív fejlettsége 19 százalékról 67 százalékra nőtt, miközben a reálkeresetek több, mint megkétszereződtek 1980-hoz képest. A folyamathoz nagyban hozzájárult az állami vezérlésű fejlesztési politika, amely a többi jelentős felzárkózást mutató dél-kelet ázsiai országra is jellemző volt. **Dél-Koreában és Japánban** is meghatározó volt az iparosítás szerepe, ezenkívül mindkét állam nagy hangsúlyt fektetett a hatékony oktatáspolitikára és ezáltal a munkaerő minőségére, illetve a high-tech fejlesztés támogatására. Dél-Korea 1981 és 2007 között az USA fejlettségi szintjének 18 százalékaról 61 százalékra emelkedett. A felzárkózási időszak alatt az átlagos reál munkaerőköltség szintje több mint háromszorosára nőtt. A japán növekedési csoda időszakában 1960 és 1996 között az átlagos reálkereset 3,5-szeresére emelkedett.

Belgiumban a II. világháborút követően bevezetett „magas bérek politikája” az egy főre jutó GDP növekedést is meghaladó reálbér-dinamikához vezetett. A reálbér

1974-ben az 1960-as szint kétszerese volt. A II. világháború után az országnak technológiai újításokra volt szüksége, hogy versenyképes maradjon a német és holland árukkal szemben, melyek modernebb technológiát alkalmaztak. A „magas bérek politikája” keretében a kormány kimondottan ösztönözte a magas béremelkedést, azaz a belső reálfelértékelődést okozott, kikényszerítve a vállalatokat a modernizációra (1. ábra).

1. ábra: A reálbér és az USA-hoz viszonyított relatív fejlettség alakulása

Megjegyzés: Feldolgozóipari reál órabér.

Forrás: FRED, Penn World Table

Forrás: Eurostat, Penn World Table

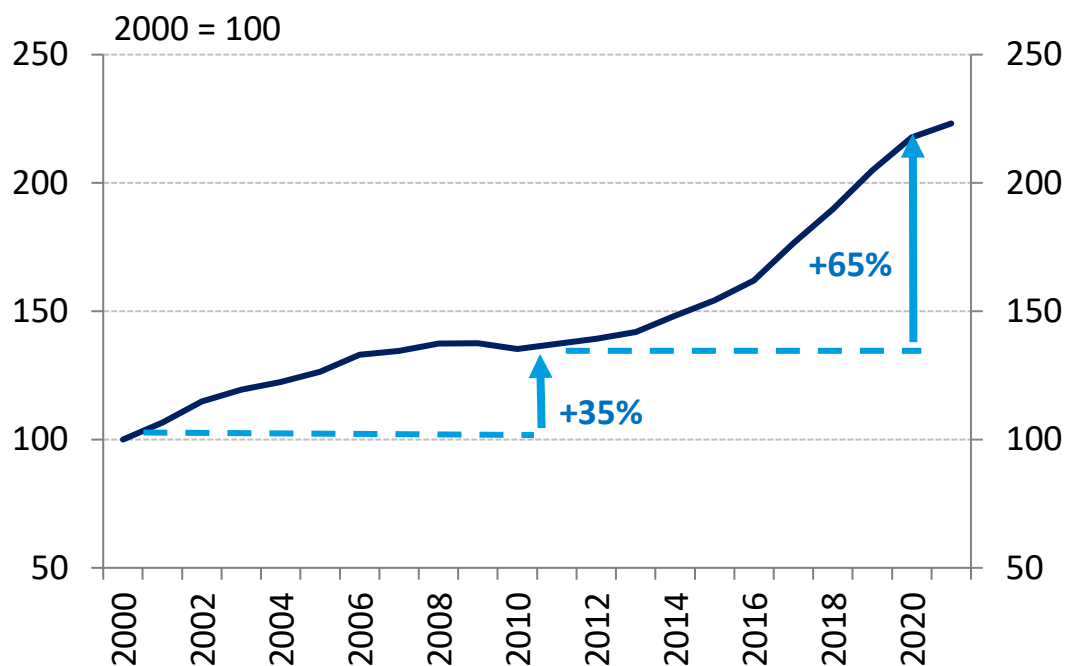
A szomszédos országokban is láthatunk példaértékű bérfelzárkózást. Ausztria egy-
 séges és átfogó gazdaságpolitikai fordulatot hajtott végre, melynek eredményeként
 1954 és 1973 között az USA fejlettségi szintjének 41 százalékáról 61 százalékra zár-
 kózott fel. A reál órabér 1973-ban 59 százalékkal volt magasabb, mint 1960-ban. **Len-
 gyelország** 1992 és 2011 közötti gazdasági növekedésére kedvezően hatott a piac-
 gazdasági átmenet és a nagymértékű tőkebeáramlás. Közel két évtized felzárkózása
 mellett a reálbérek szintje 62 százalékkal nőtt.

Finnországban 1992 és 2011 között másfélszeresre nőtt a reál órabérek szintje. Az
 1990-es években az ipari termelés a tudás- és technológiavezérelt ágazatok felé moz-
 dult el, melyhez kapcsolódóan kiemelt fontosságú volt a tudás alapú szolgáltató szek-
 tor támogatása. A tudás alapú gazdasági modell, az oktatás fejlesztése és a szellemi
 tőke gyarapítása máig jelentős szerepet játszik az ország gazdasági növekedésében.

**Magyarországon is egyensúlyi, termelékenységen alapuló bérfelzárkózásra van
 szükség**

**A 2010 és 2019 közötti sikeres egyensúlyi felzárkózási periódus során két és félszer
 gyorsabban nőttek a reálbérek hazánkban, mint az azt megelőző évtizedben.** A ma-
 gyar GDP 2010 és 2019 között évente átlagosan 2,8 százalékkal növekedett, miköz-
 ben az EU átlagához viszonyított fejlettségi szintünk az EU átlagának 66,1 százaléka-
 ról 73 százalékra emelkedett. A gazdasági felzárkózás bérfelzárkózás mellett valósult
 meg, a reálbérek lényegesen nagyobb ütemben növekedtek, mint az azt megelőző
 évtizedben. 2010-ben a reálbérek csupán 35 százalékkal voltak magasabbak a 2000-
 es évinél, ugyanakkor 2021-ben már 65 százalékkal haladták meg a 2010. évit, és 123
 százalékkal a 2000-eset (2. ábra).

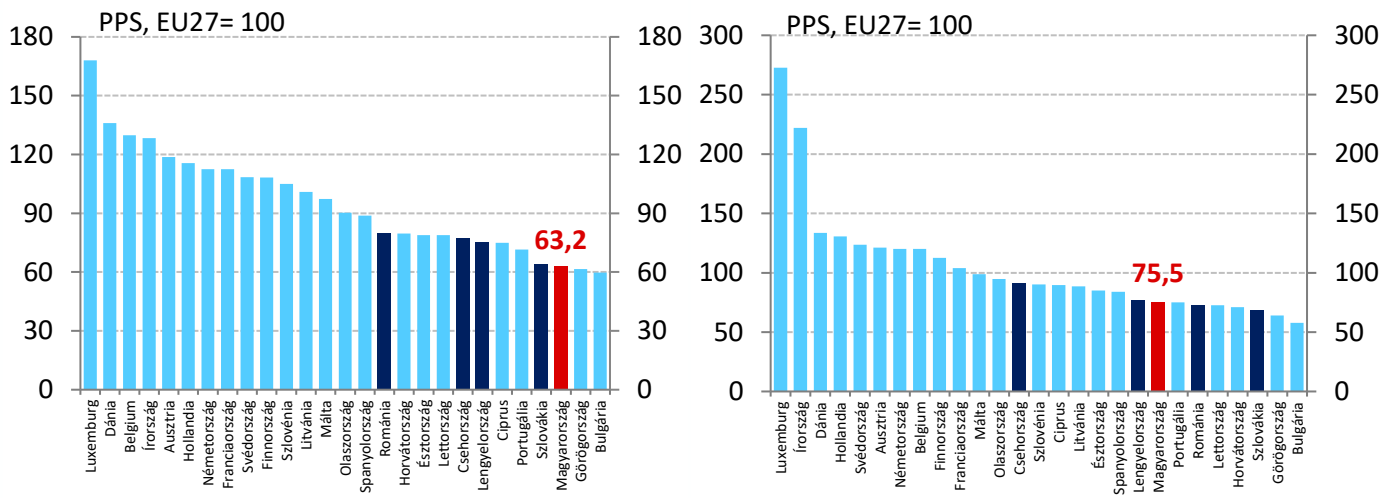
2. ábra: A reálbér alakulása Magyarországon

Forrás: KSH

A továbbiakban is segíti a felzárkózást a béreknek a fejlettséggel és a termelékenységgel összhangban lévő emelkedése. 2021-ben a magyar bruttó bérek az EU-átlagnak mindössze 63,2 százalékát tették ki vásárlóerő-paritáson számolva, ami a harmadik legalacsonyabb az EU-s országok között (3. ábra, bal panel). Ugyanakkor hazánk az EU átlagos gazdasági fejlettségének 75,5 százalékán állt 2021-ben. A relatív fejlettségi szint alapján hazánk előrébb van az európai rangsorban, mint a bérszínvonal szerint, így további tér azonosítható a bérfelzárkózásra. Ennek a termelékenység és a fejlettségi szint emelkedésével összhangban kell megtörténnie (3. ábra, jobb panel).

3. ábra: Az EU-s országok bruttó bérének (bal panel) és egy főre jutó GDP-jének (jobb panel) alakulása 2021-ben

Megjegyzés: Vásárlóerő-paritáson mérve.
 Forrás: Eurostat

„Szerkesztett formában megjelent a Világgazdaság.hu oldalon 2022. december 15-én.”